

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Rodinné právo

Právní vzdělávání

Nový občanský zákoník (NOZ)

Vzdělávací modul je realizovaný v rámci projektu Vzdělávání na venkově (CZ.1.07/3.1.00/50.0102), který je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státního rozpočtu ČR.

Rodinné právo:

Souhrn právních norem upravující tři základní okruhy právních vztahů:

- Právní úprava **manželství a vztahy mezi manžely**
- Právní úprava **příbuzenství a vztahy mezi rodiči a dětmi**
- Problematika tzv. **jiné formy péče o dítě.**

Základní prameny rodinného práva

- **Listina základních práv a svobod**

(publikována ve sbírce zákonů pod číslem 2/1993 Sb.)

- **Občanský zákoník**

(publikován ve sbírce zákonů pod číslem 89/2012 Sb.)

Listina základních práv a svobod:

- Stanoví určité **základní principy**, které prostupují celým rodinným právem a které jsou blíže upraveny „obyčejnými“ zákony.
- Čl. 32 Listiny základních práv a svobod
- (1) **Rodičovství a rodina** jsou pod **ochranou zákona**. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.
- (3) **Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.**
- (4) Péče o děti a jejich výchova je **právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.**
- (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.
- (6) **Podrobnosti stanoví zákon.**

Základní principy rodinného práva

- **Princip ochrany zájmů dítěte**
(např. při stanovení výživného, svěření do péče,...).
- **Princip rovnosti subjektů**
(manželé mají v manželství stejná práva a povinnosti).
- **Princip vzájemné pomoci**
(např. stanovení vyživovací povinnosti mezi příbuznými).

Právní úprava manželství

Občanský zákoník §§ 665 – 770

- **Vznik manželství a vztahy mezi manžely**
- **Manželské majetkové právo**
- **Zánik manželství**

Definice manželství:

§ 655

„ Manželství je **trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon.**
Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“

Vznik Manželství §§ 656 -676 ObčZák

- **svobodným** a úplným souhlasným **projevem vůle muže a ženy**, že spolu vstupují do manželství
- v přítomnosti **dvou svědků**
- Před **způsobilým orgánem**
  - Občanský x Církevní sňatek
  - úřady mimo území republiky

Vzdělávací modul je realizovaný v rámci projektu Vzdělávání na venkově (CZ.1.07/3.1.00/50.0102), který je financován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a státního rozpočtu ČR.

Obsah sňatečného prohlášení

1. Volba příjmení

- každý si ponechá své příjmení (nutná dohoda o příjmení budoucího dítěte)
- volba společného příjmení z příjmení jednoho ze snoubenců (ne fiktivní třetí jméno)
- příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení.

Př. Pan Květoslav Růže a paní Antonie Nováková plánují sňatek. Mohou se dohodnout na následujících možných kombinacích jejich příjmení

- i po svatbě se jako manželé stále budou jmenovat Květoslav Růže a Antonie Fialková (v takovém případě však již při sňatečném obřadu musí prohlásit, které jméno bude mít případné budoucí společné dítě).
- Mohou se jmenovat Květoslav a Antonie Růžovi, nebo Květoslav a Antonie Fialkovi
- Dále je možné zvolit, že pan Květoslav se bude nadále jmenovat Květoslav Fialka Růže, nebo paní Antonie se bude jmenovat Antonie Růžová Fialková.

2. Následující prohlášení obou snoubenců:

- navzájem znají svůj zdravotní stav
- zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství
- nejsou známy překážky bránící uzavřít manželství

Zákonné překážky manželství

Manželství nemůže uzavřít:

- nezletilý, který není plně svéprávný (Soud může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a dovršil šestnácti let věku, jsou-li pro to důležité důvody.)
- osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena
- osoba, která již dříve uzavřela manželství, ani osoba, která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství (nebo obdobný svazek v zahraničí) a tento svazek trvá
- Manželství nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky, ani mezi sourozenci; totéž platí o osobách, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením.
- nemůže být uzavřeno mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstounem a svěřeným dítětem.

Zdánlivé manželství x Neplatné manželství

Zdánlivé manželství – pro určitý zákonem předvídaný nedostatek **manželství vůbec nevznikne**. Rozdělení má praktický význam pro majetkové vypořádání či určení otcovství. Soud může určit, že manželství není, i bez návrhu.

- v **projevu vůle o vstupu do manželství** nebo v souvislosti s ním **nebyly alespoň u jedné osoby splněny takové náležitosti**, na jejichž splnění je nutno bezvýhradně **trvat**
- **U církevního sňatku**
  - uzavření sňatku před **orgánem oprávněné církve**.
  - **osvědčení matričního úřadu**, že **snoubenci splnili všechny požadavky** zákona pro uzavření manželství, jakož i že mezi vydáním tohoto osvědčení a uzavřením sňatku uplynula doba nejvýše šest měsíců. (Nemusí být splněno, jeli život snoubence v přímém ohrožení)

Neplatnost manželství

Došlo-li k uzavření manželství, přestože tomu **bránila zákonná překážka, soud prohlásí manželství za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, ledaže manželství bránila překážka omezené svéprávnosti**

Manželství **nelze prohlásit za neplatné, pokud zaniklo, nebo pokud již došlo k nápravě**

Manželství se **považuje za platné, dokud není prohlášeno za neplatné**. Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné, považuje se za neuzavřené.

Nelze prohlásit za neplatné, pokud bylo uzavřeno nezletilým, který není plně svéprávný, nebo osobou, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena, a bylo počato dítě, které se narodilo živé.

O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství bylo prohlášeno za neplatné platí obdobně jako v případě rozvodu (x rozdíl proti zdánlivému manželství).

Povinnosti a práva manželů

- rovné povinnosti a **rovná práva**
- Povinni **vzájemnou úctou**, jsou povinni žít spolu, být si **věrní**, vzájemně respektovat svou důstojnost, **podporovat se**, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.
- Každý z manželů **má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění**, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech.
- **Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.**

- **Oprávnění k vzájemnému zastoupení se v běžných záležitostech !**
- O záležitostech rodiny se mají manželé dohodnout
- **Nedohodnou-li se manželé o podstatné záležitosti rodiny, může soud na návrh jednoho z nich nahradit svým rozhodnutím souhlas druhého manžela, odmítá-li svůj souhlas v takové záležitosti rodinného života bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem rodiny, anebo není-li schopen vůli projevit. Soud však vede manžele především k dohodě.**

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

- Nový institut
- Definice v § 698 NOZ „**obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů; přitom není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich.**“
- Význam: **K nakládání s věcí**, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, potřebuje manžel **souhlas druhého manžela**

Rodinný závod

Zcela nový institut NOZ

- Za rodinný se **považuje závod, ve kterém společně pracují manželé** nebo alespoň s **jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně** nebo **osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně** a **který je ve vlastnictví některé z těchto osob. Na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu** nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu.
- Členové rodiny zúčastnění na provozu rodinného závodu **se podílejí na zisku** z něho i na věcech z tohoto zisku nabytých, jakož i na přírůstcích závodu **v míře odpovídající množství a druhu své práce**. Vzdát tohoto práva se může jen osoba plně svéprávná osobním prohlášením; prohlášení vyžaduje formu veřejné listiny.
- **Rozhodnutí o použití zisku a rozhodnutí přesahující záběr obvyklého hospodaření včetně změn základních zásad závodního provozu nebo jeho zastavení, se přijímají většinou hlasů členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu.**

Účastenství na provozu rodinného závodu se váže na **osobu člena rodiny** a nelze je přenést na jiného

Použije se **pouze tam, kde vztahy osob zúčastněných na závodě nejsou upraveny pracovní, obchodní či jinou smlouvou** nebo zakladatelským právním jednáním.

Manželské majetkové právo

- Institut **společného jmění manželů – SJM** (neexistuje u registrovaného partnerství)
- Do SJM **patří vše co manželům náleží**, má **majetkovou hodnotu** a není vyloučeno z právních poměrů. **Tedy majetek, ale i dluhy.**
- **Tři možné režimy SJM**
  - Režim zákonný
  - Režim smluvený
  - Režim podléhající rozhodnutí soudu

Zákonný režim SJM

Součástí společného jmění **je to, čeho nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství,** s výjimkou toho, co:

- slouží **osobní potřebě** jednoho z manželů,
- nabyl **darem, děděním** nebo odkazem **jen jeden z manželů**, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,
- nabyl jeden z manželů **jako náhradu nemajetkové újmy** na svých přirozených právech,
- nabyl **jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,**
- nabyl jeden z manželů **náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.**

Součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů.

Součástí společného jmění je také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva.

- Součástí společného jmění jsou **dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže**
- se týkají majetku, který náleží výhradně **jednomu z manželů**, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo
- je **převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.**

Smluvený režim

- Možnost ujednat manželský majetkový režim odlišný od zákonného režimu. Může se týkat jak obsahu a rozsahu SJM, tak správy společného jmění.
- Nutná forma **veřejné listiny** (notářský zápis)
- Smlouva se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby

Režim založený rozhodnutím soudu

- **soud** na **návrh manžela** společné jmění zruší nebo zúží jeho stávající rozsah, pokud k tomu je **závažný důvod**
- Závažným důvodem je vždy skutečnost:
  - manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu
  - marnotratnost manžela
  - manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika
- Jako závažný důvod může být shledáno:
  - manžel začal podnikat nebo stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby (veřejná obchodní společnost, komplementář v komanditní společnosti)

Ochrana třetích osob

- Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů za trvání společného jmění, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění
- Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno

Zánik manželství

- zaniká jen z důvodů stanovených zákonem
- **smrtí** jednoho z manželů
- pravomocným **prohlášením** soudu jednoho z manželů **za mrtvého**
- **rozvodem**

Rozvod

Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.

▪ Tři druhy rozvodu

- Tzv. **nesporný rozvod**: Pokud se druhý manžel připojí k návrhu, soud nezjišťuje příčiny rozvratu, za následujících podmínek:
  - ke dni zahájení řízení o rozvod **trvalo manželství nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí**
  - manželé, kteří jsou **rodiči nezletilého dítěte**, které nenabylo plné svéprávnosti, **se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil**
  - manželé se **dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení**, a popřípadě výživného pro dobu po tomto rozvodu

- Tzv. **sporný rozvod**: Soud, který rozhoduje o rozvodu manželství, **zjišťuje existenci rozvratu** manželství, a přitom zjišťuje jeho **příčiny**
- Tzv. **ztížený rozvod**: Soud manželství nerozvede, pokud by rozvod byl v rozporu:
  - se **zájmem nezletilého dítěte manželů**, které nenabýlo plné svéprávnosti, který je dán zvláštními důvody
  - se **zájmem manžela, který se na rozvratu** porušením manželských povinností **převážně nepodílel** a kterému by byla rozvodem způsobena **zvlášť závažná újma s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, ledaže** manželé spolu již nežijí alespoň po dobu tří let.

!!! Ve všech případech platí, že mají-li manželé nezletilé dítě, které není plně svéprávné, soud manželství nerozvede, dokud nerozhodne o poměrech dítěte v době po rozvodu manželů.

Vypořádání společného jmění

Vypořádání SJM je třeba provést vždy pokud je manželství **zrušeno** nebo **zanikne-li**, anebo je-li **zúžen** jeho stávající rozsah.

Vypořádáním SJM **nesmí být dotčeno právo třetí osoby**. Tato osoba se může domáhat, aby soud určil, že je vypořádání **vůči ní neúčinné**

Tři způsoby vypořádání: (i) **dohodou**, (ii) **rozhodnutím soudu** a (iii) **dle zákonem stanovené fikce**

Vypořádání SJM dohodou

- má **vždy účinky ke dni**, kdy **společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo**, bez ohledu na to, kdy byla uzavřena (ačkoliv dohoda může být sepsána později nebo předem)
- může se týkat **i jen části** majetkových práv a povinností
- vyžaduje **písemnou formu**, pokud byla uzavřena **za trvání manželství** nebo pokud je **předmětem** vypořádání **věc**, u které vyžaduje **písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva** (např. nemovitost)

!!! Stále platí, že vypořádáním SJM **nesmí být dotčeno právo třetí osoby**. Tato osoba se může domáhat, aby soud určil, že je vypořádání **vůči ní neúčinné !!!**

Vypořádání SJM rozhodnutím soudu

- **Nedohodnou-li se** manželé o vypořádání, může každý z nich **navrhnout**, aby rozhodl **soud**. O vypořádání rozhoduje soud **podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení**, zrušení nebo zániku společného jmění.
  - Např. soud rozhoduje o vypořádání až 1 rok po rozvodu, bude ale vycházet z majetkové situace, která existovala ke dni právní moci rozvodu

Soud aplikuje při vypořádání SJM tato pravidla:

- **podíly obou** manželů na vypořádávaném jmění **jsou stejné**
- **každý z manželů nahradí to**, co ze společného **majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek**
- **každý z manželů má právo žádat**, aby mu bylo **nahrazeno**, co ze **svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek**,
- **přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí**
- **přihlédne se k tomu**, jak se každý z manželů **staral o rodinu**, zejména jak **pečoval o děti a o rodinnou domácnost**,
- **přihlédne se k tomu**, jak se každý z manželů **zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot** náležejících do společného jmění.

Vypořádání SJM dle zákonem stanovené fikce

Pokud do tří let od zániku (nebo zúžení či zrušení) SJM nedojde k jeho vypořádání dohodou, ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, platí, že se manželé nebo bývalí manželé vypořádali tak, že:

- **hmotné věci movité jsou ve vlastnictví toho z nich, který je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá,**
- **ostatní hmotné věci movité a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou; jejich podíly jsou stejné,**
- **ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma; jejich podíly jsou stejné**

Výživné

Označení zákonné povinnosti spočívající v opakovaném plnění majetkové povahy, které poskytuje jedna osoba (povinná) jiné, a to za účelem její výživy (oprávněné osobě).

NOZ upravuje vyživovací povinnost:

- mezi **rodiči a dětmi a mezi předky a potomky**
- mezi **manželi navzájem**
- Ve **prospěch rozvedeného manžela** (velmi výjimečné a značně omezeno)
- **Výživné** a zajištění úhrady **některých nákladů neprovdané matce**

Rozsah:

- Obecně jsou pro určení rozsahu výživného rozhodné **odůvodněné potřeby** oprávněného a jeho **majetkové poměry**, jakož i **schopnosti, možnosti a majetkové poměry** povinného.
- Výživné lze přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit
- **AVŠAK:**
  - **Životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů.** Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte
  - Dítě je **povinnou** zajistit svým **rodičům slušnou výživu**
  - **Manželé** mají **vzájemnou** vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma **zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň**

Výživné rozvedeného manžela

Velmi zákonem omezeno, lze přiznat pouze za následujících podmínek:

- rozvedený manžel není **schopen** sám se živit
- tato jeho **neschopnost má svůj původ v manželství** nebo v souvislosti s ním
- bývalý manžel má povinnost pouze v **přiměřeném rozsahu**

Při rozhodování o výživném zvažuje soud následující skutečnosti:

- zda si rozvedený manžel neopatřil přiměřené zaměstnání, přestože mu v tom nebránila závažná překážka
- zda si rozvedený manžel mohl výživu zajistit řádným hospodařením s vlastním majetkem
- zda se rozvedený manžel podílel za trvání manželství na péči o rodinnou domácnost,
- zda se rozvedený manžel nedopustil vůči bývalému manželu nebo osobě mu blízké činu povahy trestného činu, nebo
- zda je dán jiný obdobně závažný důvod.

Možnost zvýšeného výživného na dobu **3 let** po rozvodu pro manžela, který

s rozvodem nesouhlasil a současně se

převážně nepodílel na rozvratu manželství a rozvodem mu vznikla závažná újma, aby rozvedení manželé měli v zásadě stejnou životní úroveň.

Avšak **právo na zvýšené výživné nemá**, pokud se dopustil bývalý manžel vůči druhému manželovi jednání, které naplňuje **znaky domácího násilí**, ač by jinak podmínky přiznání práva na výživné splňoval.

Právo **zanikne**, uzavře-li oprávněný rozvedený manžel **nové manželství**, nebo vstoupí-li do registrovaného partnerství

Výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce

- **Není-li matka dítěte provdána za otce dítěte, poskytne jí otec dítěte výživu po dobu dvou let od narození dítěte a přispěje jí v přiměřeném rozsahu na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem**

Společná ustanovení o výživném

- plní se v pravidelných dávkách
- splatné vždy na měsíc dopředu (ledaže soud rozhodl jinak nebo se osoba výživou povinná dohodla s osobou oprávněnou jinak)
- **Ize přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení; u výživného pro děti i za dobu nejdéle tří let zpět od tohoto dne**
- **Změní-li se poměry, může soud změnit dohodu a rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti !!!**

Rodičovství

Vychází ze zásady „matka je jistá, otec nejistý“

- Matkou je žena, která dítě porodila
- Určování otcovství - tzv. zákonné domněnky otcovství

Určování otcovství – tzv. 3 vyvratitelné domněnky

1. Vyvratitelná domněnka – manžel matky
2. Souhlasné prohlášení rodičů (nastupuje, není-li ad 1.)
3. Má se za to, že otcem je muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti. (nastupuje, není-li ad. 1 ani 2)
  - pouze v tzv. paternitním řízení, kdy otec, matka, nebo dítě žaluje na určení otcovství

Popírání otcovství

- Subjektivní a objektivní lhůta
- **Manžel 6 měsíců subjektivní** lhůta (od doby, kdy má pochybnosti) a 6 let objektivní lhůta (do 6 let dítěte) pro popření otcovství
- Muž, jehož otcovství bylo určeno **souhlasným prohlášením** – může popřít, **jen je-li vyloučeno, aby byl otcem** (výjimka – vyžaduje to zřejmý zájem dítěte, aby otcovství bylo popřeno)

Rodiče a dítě

- Rodiče a dítě mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva.
- Těchto vzájemných povinností a práv se nemohou vzdát
- Povinnosti a práva rodičů spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy vznikají narozením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti.
- Dítě je povinno dbát svých rodičů.
- Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmito opatřeními podřídit.

Rodičovská odpovědnost

- povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zejména:
- v péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
- v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem,
- v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění

Vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

Rodičovská odpovědnost

- náleží **stejně oběma rodičům**. Má ji každý rodič, ledaže jí byl zbaven.
- Rozhodne-li soud o omezení svéprávnosti rodiče, rozhodne zároveň o jeho rodičovské odpovědnosti.

Rodičovská odpovědnost – pozastavení

- **Brání-li rodiči ve výkonu jeho rodičovské odpovědnosti závažná okolnost** a lze-li se domnívat, že je toho **v souladu se zájmy dítěte** třeba. Pouze soud rozhoduje.
- Pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti **nemá vliv na plnění vyživovací povinnosti** k dítěti.
- Výkon rodičovské odpovědnosti **nezletilého rodiče, který nenabyl plné svéprávnosti**, je pozastaven.
- Výkon rodičovské odpovědnosti rodiče, **jehož svéprávnost byla v této oblasti omezena**, je po dobu omezení jeho svéprávnosti pozastaven, ledaže soud rozhodne jinak.

Rodičovská odpovědnost – omezení

- **Nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí, nebo omezí její výkon, a zároveň stanoví rozsah tohoto omezení.**

Rodičovská odpovědnost – zbavení

- Zneužívá-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon
- nebo svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává
- soud jej jeho rodičovské odpovědnosti zbaví.

Soud vždy posoudí, zda je vzhledem k zájmu dítěte nezbytné omezit právo rodiče osobně se stýkat s dítětem. Dojde-li ke zbavení rodiče rodičovské odpovědnosti, zůstává rodiči právo osobně se stýkat s dítětem jen v případě, že soud rozhodne o zachování tohoto práva rodiči s přihlédnutím k zájmu dítěte.

Výkon rodičovské odpovědnosti

- Vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte
- Poskytují dítěti informace
- Vykonávají rodiče ve vzájemné shodě.
- Nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče.

Výkon rodičovské odpovědnosti

- **Nemá-li žádný z rodičů** rodičovskou odpovědnost **v plném rozsahu**, nebo je-li výkon rodičovské odpovědnosti obou rodičů **pozastaven**, jmenuje **soud dítěti poručníka**, kterému náleží povinnosti a práva rodičů nebo jejich výkon na místě rodičů.
- Je-li **rodičovská odpovědnost rodičů omezena** nebo je-li omezen její výkon, jmenuje soud dítěti **opatrovníka**.

Osobní styk rodiče s dítětem

- Výkon práva rodičů udržovat osobní styk s dítětem nemohou rodiče svěřit jiné osobě.
- Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže.
- Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat.

Péče o dítě a jeho ochrana

- odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte.
- Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte
- Rozhodují-li rodiče o vzdělání nebo o pracovním uplatnění dítěte, vezmou v úvahu jeho názor, schopnosti a nadání
- Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.

Zastoupení dítěte

- Rodiče mají povinnost a právo **zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé**
- Rodič **nemůže dítě zastoupit**, jestliže by mohlo dojít **ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi těchto rodičů**. V takovém případě jmenuje soud dítěti **opatrovníka**.

Péče o jmění dítěte

- Rodiče mají povinnost a právo pečovat o jmění dítěte, především je jako řádní hospodáři spravovat.
- Poruší-li rodiče povinnost pečovat o jmění dítěte jako řádní hospodáři, nahradí dítěti škodu z toho vzniklou společně a nerozdílně.

Péče o jmění dítěte – souhlas soudu

K právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, **potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty.**

K právnímu jednání rodiče, k němuž schází potřebný souhlas soudu, se nepřihlíží.

Péče o jmění dítěte – souhlas soudu

Souhlasu soudu je třeba zejména k právnímu jednání, kterým dítě:

- nabývá **nemovitou věc** nebo její část a kterým s ní nakládá,
- **zatěžuje majetek jako celek** nebo jeho nikoli nepodstatnou část,
- nabývá **dar, dědictví nebo odkaz nikoli zanedbatelné majetkové hodnoty**, nebo takový dar, dědictví nebo odkaz odmítá, nebo takový dar nebo dar představující nikoli nepodstatnou část jeho majetku poskytuje, nebo
- **uzavírá smlouvu zavazující k opětovnému dlouhodobému plnění**, smlouvu úvěrovou nebo obdobnou, nebo smlouvu týkající se bydlení, zejména nájmu.

Osvojení

- Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní.
NOZ nově umožňuje i osvojení zletilého.
- O osvojení nezletilého rozhodne soud na návrh osoby, která chce dítě osvojit.
- Předpokladem osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem, nebo že tu jsou alespoň základy takového vztahu.

- Osvojení nezletilého musí být v souladu s jeho zájmy.
- **Osvojitel - zletilá a svéprávná osoba**, zaručuje-li svými **osobními vlastnostmi** a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které jí vedou k osvojení, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem.
- **Osvojiteli se mohou stát manželé nebo jeden z manželů. Výjimečně může osvojit i jiná osoba**; v tom případě soud též rozhodne o tom, že se z matriky vypouští zápis o druhém rodiči.

Osvojení nezletilého – souhlas

- Nutný souhlas dítěte, rodičů dítěte nebo osob, které jsou oprávněny dát souhlas za rodiče, popřípadě manžela osvojitele.
- ALE !! K osvojení dále není třeba souhlasu rodiče, který zjevně nemá o dítě zájem.
  - Rodič zjevně nemá o dítě zájem, **neprojevuje-li soustavně o dítě opravdový zájem, a tím trvale zaviněně porušuje své povinnosti rodiče.**

Následky osvojení nezletilého

- Dítě, které bylo společně osvojeno manžely, nebo manželem svého rodiče, má postavení společného dítěte manželů; jinak má postavení dítěte osvojitele.
- Osvojitelé mají rodičovskou odpovědnost.
- Osvojením zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou, jakož i práva a povinnosti z tohoto poměru vyplývající

PORUČENSTVÍ A JINÉ FORMY PÉČE O DÍTĚ

- **Není-li tu žádný z rodičů**, který má a vůči svému dítěti vykonává **rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu**, soud jmenuje dítěti **poručníka**.
- **Poručník** má vůči dítěti **zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost**.
- Poručenství **zaniká, nabude-li alespoň jeden z rodičů poručence rodičovskou odpovědnost**, popřípadě nabude-li schopnost ji vykonávat. Poručenství rovněž zaniká, **nabude-li dítě svéprávnosti, nebo je-li osvojeno**
- Poručenská funkce zaniká **smrtí poručníka**, nebo **rozhodnutím soudu** o zproštění poručníka jeho funkce, nebo o odvolání poručníka.

Opatrovník

- Soud jmenuje dítěti opatrovníka :
  - hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé,
  - nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte,
  - nebo je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu, anebo stanoví-li tak zákon.

Např. opatrovník pro správu jmění dítěte

Svěření dítěte do péče jiné osoby

- **Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka**
- Rozhodnutí o svěření dítěte do péče musí být v souladu se zájmy dítěte.
- Nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení. Má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově.
- **Povinnosti a práva pečující osoby vymezí soud; jinak se přiměřeně použijí ustanovení o pěstounství.**

Pěstounství

- **Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník**, může soud svěřit dítě do osobní péče pěstounovi
- Rodiče mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounovi.
- Rodiče mají právo se s dítětem osobně a pravidelně stýkat i právo na informace o dítěti, ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak.
- **Nemá vliv na trvání vyživovací povinnosti rodičů** k dítěti
- Zaniká nejpozději, nabude-li dítě plné svéprávnosti, jinak jeho zletilostí.